

pravi, ves arzenal t. i. neliterarnega jezika, ki ga je v začetku stoletja uvedel v literaturo James Joyce.

MIROSLAV SLANA — MIROS, BABIČINA SKRINJA

Miroslav Slana-Miros se je s pesniškimi prvencem Dedova piščal pojavil v zbirki Pota mladih leta 1971, še isto leto izdal drugo »zbirko besed« Iz ljubezni do nekaterih reči, nato pa se je avtorjeva ustvarjalna sila samo še stopnjevala (Na zelenem oslu 1973, dva dramska teksta: Nekoč sem bil kralj (Dialogi 1972) in Podlasica in drugi jaz (1974). Zbirka Babičina skrinja, že četrta v avtorjevem opusu, je najobsežnejša. Miroslav Slana si je v razdelitvi na trinajst ciklov s starimi slovenskimi imeni za mesece (rožnik uvaja in končuje zbirko) izbral koledarski razdelitvi adekvatno tematiko, tako da je prva ugotovitev o Babičini skrinji njena folklorna, etnografska, rustikalna motivika. V posameznih tekstih se avtor vrača v polpretekli čas avtentičnega človeka z lastnimi običaji (jurjevanje, martinovanje, miklavževanje, praznovanje božiča, silvestrovanje, praznovanje velikega tedna, prižiganje kresov...) in z vidno nostalgijo po tem svetu zanika sedanji civiliziran, etabliaran svet. Slanova motivika je konservativna, avtor se vrača v obdobje Murrove, deloma Župančičeve lirike, prav tako pa je konservativen, okorel pesniški izraz. Vse preveč je v tej liriki jokojočega, deklarativno-konvencionalnega frazeologizma, ki sodobnega bralca odbija: »Življenje je / en sam / dolg romarski korak. (22) Vsak dan napravimo / inventuro bivanja / da nas življenje ne udari / nepripravljene. (28) Na-

(Miroslav Slana-Miros, Babičina skrinja. Mladinska knjiga Ljubljana 1974, zbirka Nova slovenska knjiga, opremil, oblikoval in tehnično uredil Borut Kovše, str. 146)

še dirkališče je ograjeno / z zakoni brezumja / drug ob drugem dirkamo / drug drugemu tujci / vsaksebi sopemo / vedno bliže / začetku konca. / Niso nas naučili trajno verovati. (30) Ne bodo nas rešili bogovi / ne rdeči ne modri / ne besede ne molk — / odtalimo človečnost v sebi / v njej trpoli uresničenje. (44) Mislite / da trte na griču / usihajo v nič / da samo neonski blišč / izžareva SREČO — / pozabili ste / ljubiti / združiti / uravnovesiti — / Povsod trka na vrata / življenje / romarju ponuja / ročko kresnic — (59) Zaupanje je trdnost / v razorih bivanja / z njim rasemo / k očiščenju / življenje / nas izčiščuje / skoz nenehno švrkanje / napak — (84) Življenje se z denarjem odkupi / ali s trpljenjem odreši / s smrtjo ne / smrti ni / je le romanje / z enega križa / na drugi križ — (116) Veliko dragocenega še tli med nami / mi pa gluhonemo rojevamo / stroje v sebi — / ali bomo nekoč / lahko darovali / vnukom / vsaj prgišče tistih vrednot / ki so jih babice / nam podarile (146).

Iz citiranih deklaracij je jasno razvidna avtorjeva usmerjenost v že doseženo in preseženo rustikalnost in naivno-folklorni humanizem. Miroslav Slana je apologet nečesa nepovrnjivega in s tem seveda nečesa, kar ne more biti več predmet sedanje-prihodnjega človekovega bivanja, pa če to hoče ali noče priznati. Deklarativni zagovor kmečke pristnosti, folkloristike je nepristen, naiven, zavestno se odmika prizadevanjem sodobne slovenske poezije in njenemu razvoju, se pravi da je tudi literarno-estetsko marginalen. Slanova zbirka Babičina skrinja ne prinaša jezikovno-tehničnih novosti, kar govori o avtorjevi majhni inventivnosti, zdi se, da jo zavira prav motivna konservativnost, avtorjeva apriorna proticivilizacijska usmerjenost in zavest o življenju kot neke vrste martiriju.

Slanove filozofske deklaracije so sicer humanistične, niso pa pesniške, v

njih ni jezikovno-oblikovnih mojstrov, ki bi jasno idejo, tezo, misel v jezikovnem oblikovanju dvignila nad konvencionalno šablono izrekanja tez o življenju in svetu.

Slanova usmerjenost v rustikalnost se izogiba osebnoizpovednim problemom, bivanjskim stiskam, ljubezenskim izpovedim . . . , ti motivi se zraščajo v folklorno tematiko zbirke na način soustvarjalcev celote. Slanova poezija ohranja komunikativnost, odprtost, čustven odnos do sveta, tako da bo zadovoljila predvsem tiste bralce, ki delu moderne slovenske lirike z jezikovno oblikovnim eksperimentiranjem in iskanjem novih izraznih možnosti niso naklonjeni. Babičina skrinja s svojim motivnim in oblikovnim izrazom ne more vplivati na razvoj slovenske lirike, ker se že sama vključuje ob njen evolutivno-inovacijski tok, gre mimo njega in za njim.

TOMAŽ KRALJ, SONČNI POLŽ, POLŽ SONCA

Tretja Kraljeva zbirka Sončni polž, polž sonca* se v izrazitem poizkusu konstituiranja lastne poetike odmika od tradicionalne slovenske osebnoizpovedne lirike, prav tako pa tudi od vplivov mlajše slovenske tvornosti, npr. poezije Tomaža Šalamuna. Nova Kraljeva zbirka išče vire svoje inspiracije v prejšnjih dveh zbirkah, jih potemtatem nadaljuje, dopolnjuje, črpa motive iz pravljicnih, kozmičnih tem, pri čemer se v avtorjevi poetiki pojavljajo povsem specifične sintagme, metafore, simboli. Kraljeva poetika pristaja na izrabo in uporabo mitskega, metaforičnega jezika, v formalni podobi gradi cikle daljših tekstovnih faktur, kot jih

(Tomaž Kralj, Sončni polž, polž sonca. Založba Obzorja Maribor 1974, opremila Vilja Kralj, str. 53)

deloma poznamo iz druge zbirke Drob vesolja, v zodiaku.

Avtorjevo pojasnilo na platnicah zbirke: dialog dobrih čarovnikov z ljudmi, zemljani, razkriva vizijo nastanka dneva iz večne teme, noči, nastanka sonca s pomočjo sončnega polža in kolektivne moči, naporov množice. Ko akcija uspe, ko se je sončni polž z rogom dotaknil majhnega nebesnega telesa, sonca, je funkcija dobrih čarovnikov izčrpana, opravljena. Ali je njihov umik, prepustitev sveta človeku, uvod v zbirko, pojasnilo, komentar?

Formalno je zbirka razdeljena na šest ciklov: Prolog in vsa prva dejanja marmornatih jezdecev, Vrata so stena in misel luči, Sončni polž, polž sonca, Le luč, le tipke ljubezni, Večkrat se vrneš, žametni sin in Sidro je s čakrami reka, z mavrico Troja, vendar bi med njima zaman iskali vsebinske, idejne povezave, prej jih veže podobna formalna struktura, ob nji pa enotna pravljico-mistična vizija sveta, planeta. Kraljev svet, Zemlja komunicira s kozmosom, ozvezdjem, priznava svojo neznatnost v viziji neslutnih dimenzij Galaksije. Kraljev svet je mistično kaotičen: v nehierarhizirani pojavnosti se zgodovinski emblemi združujejo z mističnimi simboli, zgodovinskimi osebnostmi, literarnimi liki, mitičnimi kraji, svetopisemskimi podobami in liki, okultističnimi podobami, astrološkimi oznakami, božanstvi, verskimi rituali, podobami predzgodovinskega človeka in v asociativni povezavi sestavljajo specifični katalog pojavov planetarne zgodovine. Kraljevi emblemi, s katerimi gradi nadosebno, nadizpovedno, nadvsebinsko, nadplanetarno vizijo sveta, aktivirajo bralčevo spoznavno-vedensko skušnjo, luščijo v njegovi domišljiji predstavne zmožnosti, iz katere so hote izločene podobe t. i. političnega, civiliziranega, etabliranega sveta. Kraljev ubesedeni svet je onkraj civilizacije, v njem se sicer pojavljajo zgodovinske osebnosti, kot npr. Kopernik, Darwin,